

YAVUZ SULTAN SELİM'İN TAHT MÜCADELESİ

Doç. Dr. Faruk SÖYLEMEZ*

Öz

II. Bayezid'in saltanatının sonlarına doğru hastalığı ve yaşlılığından dolayı devlet işleriyle ilgilenememesi sonucunda Osmanlı devlet yönetiminde meydana gelen zafiyet, birtakım olayların meydana gelmesine sebep olmuştur. Osmanlı tahtında meydana gelebilecek boşluğu doldurmak için şehzadelerin her biri İstanbul'a doğru harekete geçti. Böylece Şehzade Ahmed ile Şehzade Selim arasında taht mücadelesi başlamış oldu. Veziriazam Ali Paşa ve Şehzade Şehinşah'ın ölümü II. Bayezid'i son derece üzmüş ve hastalığının artmasına neden olmuştur. Bunun üzerine Sultan Bayezid devlet yönetiminin daha da kötüye gitmemesi için saltanattan çekilme kararı aldı. II. Bayezid şehzadeler arasındaki bu çekişme sürecinde Şehzade Selim'in Osmanlı sultanı olacak kabiliyette olduğunu müşahede etmiş ve ülkeyi içinde bulunduğu bunalımdan ancak onun kurtaracağına kanaat getirdikten sonra onu İstanbul'a davet ederek tahtı kendisine bırakmıştır.

Anahtar Kelimeler: II. Bayezid, Şehzade Selim, Şehzade Ahmed, Taht, İstanbul.

Yavuz Sultan Selim's Struggle For The Throne

Abstract

Aged Bayezid II who suffered with some diseases, became an incapable sultan in recent years of his reign to rule the country. Sultan's absence of power weakened his rule and created serious problems in the Ottoman Empire. Bayezid's situation triggered competition between his sons for the throne. Princes left their sanjacks for İstanbul to grab the imperial power which could possibly fade at any time with sultan's death. Princes Ahmed and Selim involved into a bitter fight. Death of Grand vizier Ali Pasha and Prince Şehinşah pushed the sultan into a grim sorrow and this aggravated his illness. Eventually, Sultan decided for self-abdication not to cause further problems. Bayezid II believed that Prince Selim had necessary ability and strength to rule and also had potential to solve problems and reestablish peace and security in the country. Sultan invited Selim to İstanbul and handed over the throne.

Keywords: Bayezid II, Prince Selim, Prince Ahmed, Throne, İstanbul.

---

* Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü,
fsoylemez@ksu.edu.tr

Giriş

Osmanlı tarihindeki tartışmalı ve hâlâ kesin bir sonuca bağlanamayan konulardan birisi Yavuz Sultan Selim'in Osmanlı tahtına geçişi meselesidir. Devrin kaynaklarında bu konuda muhtelif bilgiler verilmektedir. Ancak II. Bayezid ve Selim devirlerinin müellifleri olan Kemal Paşazade, Matrakçı Nasuh, Celalzade Mustafa ve Şükri-î Bitlisi gibi kaynaklarda bu konu daha ayrıntılı olarak incelenmiştir. Aslında bu mücadelenin Şehzade Selim ile kardeşleri arasında cereyan ettiği ve özellikle Şehzade Selim-Şehzade Ahmed arasında çekişme yaşanmıştır. Ancak kardeşler arasındaki bu taht kavgası Şehzade Selim'in babasına karşı bir başkaldırısı olarak algılanmış, bu durum yanlış kanaatlerin oluşmasına yol açmıştır. Şehzade Selim'in, hanedanın erkek evladı olarak Şehzade Ahmed ve Şehzade Korkud kadar taht üzerinde hak sahibi olmasına rağmen bu mücadelede suçluymuş gibi görülmesi kendisine yapılan bir haksızlık olarak yorumlanabilir.

Sultan II. Bayezid, Şehzade Ahmed'i kendisinden sonra tahta geçirmek için saltanat merkezi olan İstanbul'a daha yakın bir mesafede bulunan Amasya'ya vali olarak atamış, Şehzade Selim'e ise tam aksine merkezden çok daha uzakta bulunan Trabzon Sancağı'nı vermişti. Bilindiği üzere Osmanlı Devleti'nin iç siyasetindeki bir teamüle göre, Osmanlı sultanı kendisinden sonra saltanata geçmesini istediği şehzadeyi en yakın sancağa tayin ederdi. Ancak teamülde böyle olmakla beraber uygulamada bunun her zaman böyle gerçekleşmediği görülmektedir. Fatih Sultan Mehmed, oğlu Cem'i Konya'ya, Bayezid'i ise Amasya sancak beyliğine tayin etmişti. Şehzade Cem'in saltanata layık olduğunu iddia edenler yine bu mesafe meselesini ileri sürmektedirler. Ancak ortaya çıkan sonuç tahta geçmek için saltanat merkezine yakın olan sancağa atanmış olmanın yetmediğini göstermektedir. Daha önceki olaylar da bunun yakın sancak meselesi olmadığını göstermektedir. Türk devlet geleneğinin bir gereği olarak da önceden işaret edilen şehzadenin değil liyakatli olanın hükümdar olduğu görülmektedir.

Bu genel değerlendirmeden sonra Şehzade Selim'in tahta geçiş sürecini devrin kaynakları ışığında incelemek ve bu konudaki görüş ve değerlendirmeleri ortaya koymak suretiyle meseleye açıklık getirmek mümkün olacaktır.

1. Şehzadeler Arasındaki Çekişmeler ve Devlet Erkânının Entrikaları

Şehzade Selim, babasının hasta olduğunu ve bu yüzden bütün devlet işlerini vezirlere bıraktığını, bunun neticesi olarak memleket işlerinin gittikçe karıştığını görüyor ve bu duruma üzüliyordu. Nikris hastalığına tutulmuş olan padişah, devlet işlerini Ali Paşa ile Mustafa Paşa'ya bırakmıştı. Bu iki vezir de devlet işlerinin yürütülmesinde doğru davranmadıkları için halkın nefretini

kazanmışlardı. Bunun sonucunda devlet işleri bozulmuş, ülkenin her tarafı anarşi ve kargaşa içinde kalmıştı¹.

Öyle anlaşılıyor ki vezirler ve diğer devlet erkânı daha başından beri Şehzade Selim'e karşı tavrı almışlardır. Bunu Şehzade Selim'in oğlu Süleyman'ın sancağa atanması meselesinde açıkça göstermişlerdir. Şehzade Süleyman'ın sancağa atanma zamanı geldiğinde kendisine Sultanönü (Eskişehir) teklif edilmişti. Babası Trabzon'da iken oğlunun Eskişehir gibi çok uzak bir sancağa atanması teamüllere aykırı idi. Şehzade Selim'in buna itiraz etmesi üzerine Giresun Körtun ve Şıryan gibi dağlık ve verimsiz yerler teklif edildi. Bu teklifin aslında Sultan Bayezid'den ziyade Şehzade Ahmed yandaşı olan devlet erkânı tarafından yapıldığı anlaşılmaktadır².

Şehzade Selim buna da itiraz ederek oğlunun, Trabzon'a yakın olan Karahisar veya Kefe sancaklarından birine atanmasını istiyordu. Süleyman'a önce Şebinkarahisar daha sonra Bolu verildi. Ancak o sıralarda saltanat üzerinde etkili olan Şehzade Ahmed buna şiddetle itiraz etti. Zira Şehzade Süleyman'ın Amasya'dan İstanbul'a daha yakın bir sancağa atanması durumunda, Sultan II. Bayezid'in yerine tahta geçmeyi tasarlayan Şehzade Ahmed'in geleceğe dönük plânlarını tehlikeye sokuyordu. Bunun üzerine yapılan görüşmeler sonucunda Şehzade Süleyman ölen amcası Şehzade Mehmed'in yerine 6 Ağustos 1509'da Kefe'ye atandı³.

Şehzade Ahmed'in, Süleyman'ın sancağa atanmasında gösterdiği zorluk ve baskı Şehzade Selim'i çok kızdırmıştı. Böylece iki kardeş arasındaki rekabet ve gerginlik en üst seviyeye ulaştı. Şehzade Selim ve Şehzade Korkud'un isteklerinin yerine getirilmemesi, buna mukabil Şehzade Ahmed'in istekleri doğrultusunda hareket edilmesi Ahmed'in tahta geçirileceği kanaatini diğer iki kardeşte uyandırmıştı. Tam bu sıralarda Şehzade Ahmed'in padişah olacağı dedikodusunun yayılması Selim ve Korkud'un bu kanaatlerini güçlendirdi. Bu tarihten itibaren her iki şehzade de İstanbul'a yakın olmak amacıyla padişahattan izin almadan sancaklarından ayrıldılar⁴.

Şehzade Ahmed'in 1510 yılında padişah olacağı şayiası üzerine Şehzade Korkud bulunduğu Teke (Antalya) Sancağı'ndan ayrılarak Saruhan Sancağı'na gitti. Şehzade Selim ise bulunduğu Trabzon'dan başkente yakın bir sancağa gelmek

¹ Kemal Paşazade, *Tevârih-i Âl-i Osman*, IX. Defter, (nşr. Ahmet Uğur), Berlin 1985, s. 39; Matrakçı Nasuh, *Tarih-i Sultan Bayezid ve Sultan Selim Han*, British Museum, Add. 23586, v. 84b; *Vakayî-i Sultan Bayezid ve Selim Han*, Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Emanet Hazinesi, Nu. 1416, v. 23b.

² Selahattin Tansel, *Sultan II. Bayezit'in Siyasî Hayatı*, İstanbul 1966, s. 267-268.

³ Çağatay Uluçay, "Yavuz Sultan Selim Nasıl Padişah Oldu", *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi*, Sayı: 9, İstanbul 1954, s. 77; Tansel, s. 268.

⁴ Uluçay, s. 78.

istiyordu. Bu nedenle Trabzon Sancağı'nın verimsizliğinden şikâyet ederek başka bir sancağa atanmasını talep etti. Bu konuda babasına gönderdiği mektupta, Trabzon'da yetişmediği için sürekli dışarıdan gemilerle tahıl aldıklarını, bunun da külfetli olduğunu, kendilerinin de bir gemi yaptırmaya güçlerinin yetmediğini ifade etmiştir. Aynı şekilde et ihtiyacını karşılayacak hayvanların da dışarıdan şehre getirildiğini, velhasıl bulunduğu sancakta hiçbir şey yetişmediğini bu nedenle Trabzon'a atandığından beri zor şartlar altında düşmanla mücadele ettiklerini, buna mukabil kardeşlerinin Anadolu'nun içlerinde bolluk içinde yaşadıkları hâlde hâlâ padişahın daha çok merhamet dilediklerini ifade etmiştir. Şehzade Selim Trabzon'daki olumsuzlukları bu şekilde sıraladıktan sonra burada daha fazla kalamayacağını belirtmiştir⁵. Ancak Şehzade Selim'in bu istekleri Şehzade Ahmed ve destekçisi olan vezirlerin baskısı ile yerine getirilemedi.

Şehzade Selim, Şehzade Ahmed'in padişahlığa geçirileceğine kanaat getirdikten sonra bunu önlemek ve İstanbul'a yakın olmak amacıyla 30 Eylül 1510 tarihinde Trabzon'dan ayrılarak 10 Ekim'de Kefe'ye oğlunun yanına gitti⁶.

Şehzade Selim Kefe'den babasına ve veziriazama Şehzade Ahmed'in tahta geçirilmemesi yolunda mektuplar yazıyordu. Fatih Kanunnamesi'nde padişah olanın kardeşlerini öldüreceğine dair açık hüküm bulunmasına rağmen, herhangi bir yaş kaydı yoktu. Saltanatı liyakatli olana bırakıyordu⁷. Şehzade Selim de diğer kardeşlerine göre kendisini daha liyakatli görüyor; ancak veziriazam ve diğer divan üyeleri Ahmed'in saltanata geçmesini istediklerinden Selim'in söylediklerine kulak asmıyorlardı. Yönetimin bu tür insanların elinde bulunması ülkeyi felaketin eşiğine getirmiş, padişahın oğulları arasındaki rekabeti arttırmıştı⁸.

Şehzade Selim, babası hayatta iken Şehzade Ahmed'in tahta geçirilmemesi konusunda yönetimdekilerden olumlu bir cevap alamayınca Rumeli'deki beylerle temasa geçti ve onlardan bir kısmını yanına çekmeyi başardı. Bu arada Ahmed, Selim'in Kefe'ye gittiğini duyunca hem babasına hem de Kırım hanına mektuplar yazarak Selim'in bir an önce Trabzon'a döndürülmesini istedi. Şehzade Ahmed'in baskısıyla Sultan II. Bayezid ve Sadrazam Ali Paşa, Selim'e fermanlar göndererek Trabzon'a dönmesini emrettiler⁹. Ancak Selim'in kararı kesindi. Bu hengâmede Trabzon'a gidip meydana Şehzade Ahmed ve yandaşı

⁵ Uluçay, s. 75–76.

⁶ Kemal Paşazade, s. 40–41; Vakayi-i Sultan Bayezid ve Selim Han, v. 23b; Feridun M., Emecen, Yavuz Sultan Selim, İstanbul 2011, s.48.

⁷ “Ve her kimesneye evlâdumdan saltanat müyesser ola, karındaşların nizâm-ı âlem için katl itmek münâsibdür. Ekser-i ulemâ dahi tecvîz itmişdür. Anunla âmil olalar” Kânûnname-i Âl-i Osman (hzl. Abdulkadir Özcan), İstanbul 2003, s. 18.

⁸ Uluçay, s.78–79.

⁹ Vakayi-i Sultan Bayezid ve Selim Han, v. 23b.

vezirlere bırakamazdı. Bu nedenle Kefe’de kalarak gelişmeleri İstanbul’daki adamları vasıtasıyla takip etmeyi sürdürdü.

Şehzade Selim’in Kefe’de kalmakta direnip kendisine gönderilen hükümlere kulak asmadığı görüldüğünde saltanat merkezinden Kefe’ye, Selim’i Trabzon’a dönmeye ikna etmesi için devrin ulemasından Mevlana Nureddin Sarıgörez¹⁰ görevlendirildi. Mevlana Nureddin, 29 Ekim 1510’da Kefe’ye giderek Şehzade Selim’le uzun bir görüşme yaptı¹¹. Kendisine nasihatlerde bulundu. Ancak Mevlana Nureddin’in nasihatleri de Şehzade Selim’i kararından döndüremedi¹². Şehzade Selim kendisinin Trabzon’a gönderilmesi hususuna çok kızmış ve hiçbir şeyin kendisini kararından vazgeçiremeyeceğini, kendisinin Şehzade Korkud’la karıştırılmamasını söyledi¹³. Mevlana Nureddin aldığı bu cevapla Edirne’ye dönerek Sultan Bayezid’in huzuruna çıktı. Şehzade Selim’in eski sancağına dönmesinin mümkün olmadığını, kendisine Trabzon dışında başka bir sancak verilmesinde ısrarlı olduğunu belirtti¹⁴. Bunun üzerine devlet erkânı Şehzade Selim’e Anadolu sancaklarından hangisini istiyorsa kendisine verileceğini¹⁵ bu cümleden olarak Mentеше (Muğla) sancağı teklif edildi. Selim bunu kabul etmeyerek onun yerine Silistre Sancağı’nı talep etti¹⁶. Ancak bu talep Rumeli’de şehzadeye sancak verilmesi kanuna aykırı olduğu gerekçesiyle reddedildi.

İstanbul’da Şehzade Ahmed’i saltanata geçirme yolları aranırken Şehzade Selim, babasıyla konuşmak, ülkenin içinde bulunduğu durumu anlatmak için 10 Mayıs 1511’de kapı halkını ve askerlerini 100 gemi ve yedi kayığa bindirerek

¹⁰ Aslen Karesi Sancağı’ndan olup sarışın ve kısa boylu olduğu için “Sarıgörez” lakabıyla tanınmıştır. Asıl adı Hamza olup “Nureddin”in sıfatı olduğu anlaşılmaktadır. Devrin meşhur âlimlerinden ders aldı. Tahsilini tamamladıktan sonra çeşitli medreselerde müderrislik yaptı. Son müderrisliği sırasında (1507 ve 1508) padişah inamı ile ödüllendirildi. Sultan II. Bayezid’in itimat ve takdirini kazandı. II. Bayezid onu taht için kardeşleriyle rekabet hâlinde olan ve Şehzade Ahmed’in tercih edileceğini anlayınca Trabzon’dan Kefe’ye geçip kendisini ziyaret etmek üzere İstanbul’a gelmek isteyen Şehzade Selim’e nasihat için gönderdi. Mevlana Nureddin bu hassas görevi yerine getirip döndükten sonra müderrislikten emekli oldu ve hemen ardından İstanbul kadılığına tayin edildi. Bir süre sonra Anadolu kadıaskerliğine, ardından Rumeli kadıaskerliğine getirildi. Kadıaskerlikte bulunduğu sırada yaptığı tayinlerde liyakati ve ilmî seviyeyi daima gözettiği ifade edilir. Yavuz Sultan Selim ile aralarında geçen bir olay üzerine Rumeli kazaskerliğinden ayrılmak zorunda kaldı. Öğretim hayatına dönerek Sahn-ı Seman Medresesi’ne yevmî 120 akçe ile müderris oldu. Bir müddet sonra İstanbul kadısı olup bir süre bu makamda kaldı, ardından yevmî 120 akçe ücretle İstanbul kadılığından mâzul oldu. bk. Mehmet İpşirli, “Sarıgörez Nüreddin Efendi”, DİA, XXXVI, İstanbul 2009, s. 151.

¹¹ Emecen, s. 50.

¹² Kemal Paşazade, s. 41; Vakayi-i Sultan Bayezid ve Selim Han, v. 24a.

¹³ Bilindiği üzere Şehzade Korkud Teke Sancağı’nı bırakarak Saruhan Sancağı’na gelmiş ancak saltanattan kendisine Teke’ye dönmesi hususunda emir gönderilmiş, o da geri dönmüştü.

¹⁴ Vakayi-i Sultan Bayezid ve Selim Han, v. 24a.

¹⁵ Vakayi-i Sultan Bayezid ve Selim Han, v. 25a.

¹⁶ Tansel, s. 274.

Kefe'den Akkırman'a hareket etti¹⁷. Beraberinde bunlardan başka, Trabzon'dan toplamış olduğu gönüllüler, 1000 kadar Tatar askeri ve Kırım Hanı'nın oğlu Saadet Giray da bulunuyordu¹⁸.

Ancak Akkırman kapılarını Şehzade Selim'e açmamış, bunun üzerine Selim Kili'ye gelmişti. Şehzade Selim'in amacı babasıyla görüşmekti. Bu görüşme isteği Sultan II. Bayezid tarafından memnuniyetle karşılandı. Zira Sultan Bayezid çocuklarının hepsine karşı son derece şefkatliydi. Buna mukabil devlet erkânından ve saltanatın ileri gelenlerinden bazıları buna şiddetle karşıydılar. Çünkü devlet yönetiminde son derece etkili olan bu devşirme vezirler, saltanat değişikliğinin kendi rahatlarını kaçıracağını, başına buyruk hareket etmelerini engelleyeceğini düşünüyorlardı. Bu şahıslar sürdükları bu saltanatın sona ereceği vehmine kapılarak, şahsi menfaatlerini toplumun içinde bulunduğu huzursuzluğun sona ermesine tercih ettiler.

Şehzade Selim bulunduğu Kili'den babasına bir elçi göndererek, Silistre Sancağı'nı talep etti. Ancak Sultan II. Bayezid'den kendisine Kefe Sancağı'nın verildiğine dair hüküm gönderildi. Şehzade Selim bunu da kabul etmeyerek yoluna devam etti¹⁹. Sultan II. Bayezid, Selim'in emirlerine karşı gelerek eski sancağına dönmemesi ve önerilen Kefe'yi de kabul etmemesi sonucunda Şehzade Ahmed taraftarlarının da kışkırtmasıyla Rumeli beylerini Edirne'ye çağırdı. Böylece bir savaş ortamı oluşmaya başladı. Şehzade Selim ilerliyor, devlet erkânı ise durdurmaya çalışıyordu. Şehzade Ahmed taraftarları Selim'in bu hareketini devlete isyan olarak yorumluyor ve padişahı savaşa tahrik ediyorlardı. Şehzade Selim ise Edirne'de olup bitenleri haber alıyor ve babasına isyan etmediğini bilakis onun elini öpmek için geldiğine dair arzlar gönderiyordu²⁰. Bu yüzden Şehzade Selim'in Edirne'ye yaklaştığı haberi kendisine karşı olan devlet erkânını son derece huzursuz etti.

Şehzade Ahmed'in yandaşı olan devlet erkânı, Selim'in Edirne'ye gelmeye cüret etmesini düşmanlığına yorumlayıp kendisine büyük bir ordu ile karşı konulmasını istediler. Kapıldıkları bu vehmi ve Şehzade Selim hakkındaki kötü niyetlerini Sultan Bayezid'e gerçekmiş gibi göstermek suretiyle Rumeli beylerine hükümler yazarak acilen İstanbul'da toplanmalarını istediler. Böylece Şehzade Selim'i asker gücüyle uzaklaştırmak ve Rumeli beylerine bol para vaat ederek

¹⁷ Matrakçı Nasuh, v. 34b; İsmail Hakkı Uzunçarşılı, Osmanlı Tarihi, II, Ankara 1988, s. 95; Tansel, s. 274; Çağatay Uluçay Şehzade Selim'in 21 Mayıs 1511 de Kili'de Kamçı Suyu kıyısına konduğunu ifade etmektedir. bk. s. 83.

¹⁸ Uluçay, s. 83.

¹⁹ Uluçay, s. 83-84.

²⁰ Uluçay, s. 84.

onların da Şehzade Ahmed'den yana olmalarını sağladıktan sonra ittifakla Ahmed'i tahta çıkarmayı umuyorlardı²¹.

Şehzade Selim, Edirne yolunda iken Sultan Bayezid tarafından gelen elçiyi yanında alıkoymuş, Edirne'ye iki menzil mesafe kalınca kendisine bir miktar para ve hilat verilip gitmesine izin verilmiştir. Şehzade Selim, herhangi bir tuzağa düşmeden suhuletle babasıyla görüşüp el öpmek istiyordu. Bunu yaparken de vezirlerin entrikalarına karşı son derece temkinli davranıyordu²².

Sultan Bayezid, Şehzade Selim'in kendisiyle görüşme isteğine çok önem verdiğini ve bu isteğine ulaşmak için çok gayret gösterdiğini anlamıştı. Sultan Bayezid oğlu Selim'in samimiyetini gördükçe kendisine yaptığı haksızlıkları hatırlıyor ve bundan hicap duyuyordu. Ancak Şehzade Selim karşıtları: "*Madem Selim'in amacı padişahla görüşmekse bu kadar debdebeye, bu kadar askerle gelmeye ne gerek vardı.*" diyerek Şehzade Selim'in gelmesindeki asıl amacın başka olduğunu ileri sürdüler. Şehzade Ahmed taraftarı olan devlet erkânı baba ile oğul arasında oluşan bu barış ve karşılıklı anlayış havasını bozmak için Sultan Bayezid'e bu tür telkinlerde bulunup Şehzade Selim'le savaşmaya niyetlendiler. Ancak bütün Rumeli beyleri İstanbul'a gelmediği için şimdilik Şehzade Selim'e karşı harekete geçmek yerine mevcut durumu muhafaza etmenin uygun olacağı düşünüldü. Bu arada Şehzade Selim karşıtları, Sultan Bayezid'i de kendi saflarına çekip Selim hakkında menfi düşünmesini sağladılar. Muhalifler bu tertipleri hazırlarken Şehzade Selim'e gönderilen ulak gelmiş ve padişahın huzuruna çıkarılmıştı. O gün yapılan divanda ulağa Şehzade Selim'in gelip gelmeyeceği sorulduğunda ulak, Selim'in gelmekte olduğunu söyledi. Şehzade Selim'in nasıl bir adalet anlayışına sahip olduğu sorulduğunda ulak Selim hakkında çok olumlu sözler söyledi. Bu durumdan son derece uygulanan Sultan II. Bayezid'in o an kafasında saltanatı Şehzade Selim'e bırakma fikri belirmeye başladı²³. Ancak Sultan Bayezid'in bu düşüncesini sezen vezirler son derece huzursuz oldular. Sultan Bayezid'i bu düşüncesinden vazgeçirmek için tekrar kendisinin Ahmed'e olan sevgisini tahrik etmeye başladılar. Divanda padişahın Şehzade Ahmed'e verdiği saltanat sözünü hatırlatarak onu huzursuz ettiler²⁴. Bu durumdan bunalan Sultan Bayezid her iki şehzadeye de eşit mesafede durmayı tercih etti. Gerçi Şehzade Ahmed'i kendi yerine veliaht tayin etme konusunda eskiden verilmiş sözü vardı. Fakat Şehzade Selim'in de saltanata layık olduğu artık ortaya çıkmıştı. Bu yüzden birini diğerine tercih etme konusunda kararsızdı²⁵.

²¹ Matrakçı Nasuh, v. 35b-36a; Celalzade Mustafa, Selimnâme, (hzl. Ahmet Uğur-Mustafa Çuhadar) Ankara 1990, s. 85.

²² Matrakçı Nasuh, v. 36b; Hoca Sadeddin, Tacü't-Tevarih (hzl. İsmet Parmaksızoğlu), IV, Ankara 1992, s. 21; Uzunçarşılı, II, s. 395.

²³ Matrakçı Nasuh, v. 37a-37b; Hoca Sadeddin, IV, s. 22; Tansel, s. 276.

²⁴ Matrakçı Nasuh, v. 38a; Hoca Sadeddin, IV, s. 23.

²⁵ Matrakçı Nasuh, v. 38a; Hoca Sadeddin, IV, s. 23.

Şehzade Selim Edirne'ye gelerek Tunca Nehri kıyısına kondu. Bütün vezir ve devlet erkânı Selim'in Edirne'ye gelişini görüşmek üzere toplandılar. Selim karşıtları hep birlikte Sultan Bayezid'e, Selim'e karşı padişahın kapısında şu anda on beş bin²⁶ askerin hazır bekletildiğini ifade ederek Selimle savaşmak istiyorlardı. Oğlu Selim üzerine asker göndermeye pek rızası olmayan Sultan Bayezid, belki de ister istemez devlet erkânının tesiriyle askerin Şehzade Selim üzerine gitmesine izin verdi²⁷. Aynı gün devlet erkânı Rumeli Beylerbeyi Hasan Paşa'ya, padişahın tuğunu bir menzil ileriye dikmesini emrettiler. Kapıcıbaşlarına ait olan tuğ dikme görevinin²⁸ Rumeli Beylerbeyi'ne verilmesi manidardır. Muhtemelen Rumeli beylerine fazla güvenmedikleri için beylerbeyini doğrudan taht mücadelesinin içine çekmek suretiyle Şehzade Selim'e karşı olduğunu göstermek istemişlerdir. Hasan Paşa, tuğu alıp kararlaştırılan mevkie yaklaştığında karşıdan Şehzade Selim'in tuğu görüldü. Hasan Paşa bir an dehşete kapılıp bir adım dahi ileri gidemedi. Edirne'ye geri dönerek²⁹ Şehzade Selim'in kendilerine doğru geldiğini haber verdi. Bunun üzerine padişah ertesi sabah askerin tam teçhizatlı olarak huzurunda toplanmasını emretti. Ertesi sabah Sultan Bayezid ordusuyla Şehzade Selim üzerine yürüdü. Ancak Selim bulunduğu yerde sabit kalarak bir adım bile babasının ordusuna karşı harekete geçmedi. Şehzade Selim'in bu şekilde, Padişah'ın ordusuna karşılık vermeyerek, hareketsiz kalmasına devlet erkânı hayret etmişti³⁰. Bu durum karşısında daha fazla ileri gitmek istemeyen padişah askerine Çukurçayır mevkiinde durmalarını emretti.

Ertesi sabah her iki tarafın askeri savaş durumuna geçtiklerinde Rumeli beyleri araya girerek baba ile oğlun savaşmasına rıza göstermeyerek aralarında

²⁶ Matrakçı Nasuh, v. 38b; Solak-Zâde Mehmed Hemdemî, Solak-Zâde Tarihi (hzl. Vahid Çabuk), II, Ankara 1989, s. 442; Hoca Sadeddin, padişahın otuz beş bin askeri olduğunu belirtmesine (IV, s. 23) karşılık, Celalzade Mustafa, padişahın otuz bin (Selimname, s. 86); Münecimbaşı ise kırk bin (II, s. 427) askerin olduğunu ifade etmektedir.

²⁷ "Sultan Bayezid aleyhirrahme ve'l-ğufuran Edirne'den çıktıkları esnada Sultan Ahmed'e tabi olan paşalar Hazret-i Sultan Selim üzerinde otuz bin mikdarı asker vardır deyü havfdan lerzan olup arz iderler ki: 'Padişahım Selim Han üzerinde bî-nihâye leşker-i şîr-şikâr hadden ziyâde ve efzûn merdân-ı kâmkâr ve kârzâr vardır. Ordu-yı hümâyûna dahi karîbdir. Âsitâne-i saadet-âşiyâna tabi olan begler kullarunuz vecîh ve münasib gördükleri budur ki hazret-i pâdişâh-ı âlem-penâh anların üzerlerine varub vücûdların mahv ü nâbûd ideler ki Sultân Ahmed'in sebze-zâr-ı âmâliser-sebz ü taze ola" didiklerinde Hazret-i Bayezid Han nevvallahu markadehu bu tedbîr-i şakavet-pezirin kâyiline hışm-güne cevâb-ı müstetâb virub 'Bana işrâb itdügün husus emr-i Hakka mutabık mıdır? akıl kendü nûr-ı dîdesi üzerine varır mı? meşru mıdır?' deyü kelimâtından iraz idicek ...". bk. Celalzade Mustafa, s. 86.

²⁸ Gelibolulu Mustafa Âlî Efendi, Kitabü't-Târîh-i Kühü'l-Ahbâr (hzl. Ahmet Uğur-Mustafa Çuhadar-Ahmet Gül-İbrahim Hakkı Çuhadar), I/II, Kayseri 1997, s. 939.

²⁹ Matrakçı Nasuh, v. 38b-39a; Vakayî-i Sultan Bayezid ve Selim Han, v. 24b; Hoca Sadeddin, IV, s. 24; Solakzâde, I, s. 443; Tansel, s. 277; İsmail Hakkı Uzunçarşılı ise Hasan Paşa'nın savaşmak istemeyerek veya korkarak geri döndüğünü ifade etmektedir. bk. II, s. 240.

³⁰ Matrakçı Nasuh, v. 39a-40a; Hoca Sadeddin, IV, s. 24- 25.

barış sağlanmasını istediler³¹. Rumeli beylerinin bu teşebbüsünden sonra Şehzade Selim babasına bir elçi gönderdi. Divana kabul edilen elçi, Şehzade Selim'in padişahla görüşmeye geldiğini, savaşmak gibi bir niyetinin olmadığını, hâl böyle iken neden ihanete müstahak görüldüğünü anlayamadığını belirtmiştir. Oğlunun bu sözleri karşısında son derece duygulanan Sultan Bayezid elçiye ikramlarda bulduktan sonra, Selim'in görüşlerinin kendileri için çok önemli olduğunu belirterek Selim'in düşündüğü gibi muradına ereceğini söylemiştir. Ancak Şehzade Ahmed taraftarları çeşitli bahaneler ileri sürerek yaşlı ve hasta padişahı Şehzade Selim ile buluşturmazlar. Bunun üzerine Şehzade Selim, Mevlana Nureddin'in gönderilmesini istedi. Sultan Bayezid, oğlu Selim'in görüşme isteğinde samimi olduğuna kanaat getirdikten sonra aradaki husumeti kaldırmak amacıyla Mevlana Nureddin'i bir barış mektubuyla gönderdi. Mevlana Nureddin, Şehzade Selim'in yanına vardığında, padişahın kendisine iletmek istediklerini bir bir anlattı. Şehzade Selim de anlatılanları başından sonuna kadar büyük bir dikkatle dinledikten sonra: "*Şayet padişahla görüşebilseydim maksadım elini öpmektir. Ancak araya engeller girdi ve bu nasip olmadı. Elden ne gelir emir kendilerinindir.*" diyerek bundan sonra tek isteğinin kendisine Rumeli'de bir sancağın verilmesi olduğunu ifade etti³².

Mevlana Nureddin, Şehzade Selim'in bu düşüncelerini padişaha ilettiğinde, bu cevaba memnun oldu ve oğlu Selim'den yana davranmaya başladı. Devlet erkânı Sultan Bayezid'in Şehzade Selim'e tekrar meylettiğini fark ettiğinde önce buna rıza gösterir gibi davrandılar. Ancak daha sonra ağız değiştirerek, Rumeli'de Şehzade Selim'e sancak verilmesi durumunda kendisinin başkente yakın olacağını, bu durumun karışıklığa sebebiyet vereceğini dile getirerek sakıncalarından bahsettiler. Şehzade Selim'in korunmaya muhtaç sınır boylarından bir sancağa atanmasının daha uygun olacağını belirttiler. Böylece kendisini destekleyen devlet adamlarıyla irtibatı kesilecek ve halkın kendisine olan meyli azalacaktı. Bunun sonucunda hem Şehzade Selim'in şöhreti azalacak hem de Selim sayesinde memleketin bir sınırı korunmuş olacaktı³³. Padişahın ne vezirlerden bağımsız hareket edebilecek gücü ne de bunlara karşı direnebilecek takati vardı. Bu yüzden Şehzade Selim'in isteğine tam olarak uyma noktasında kendi görüşünde ısrar edemedi. Netice itibarıyla Selim'e Bosna, Semendire veya Mora sancaklarından birini seçmesini teklif etmeyi kararlaştırdılar.

Bu arada Sultan Bayezid'in hastalığı nedeniyle yıllardır savaşa gidemeyen asker de bu belirsiz ve hareketsiz durumdan rahatsızdı. Zira seferlere alışmış askerin böyle muattal kalması onları üzüyordu. Şahkulu İsyanı'nın bastırılması esnasında Şehzade Ahmed'in herhangi bir varlık göstermemesi askerin ondan

³¹ Âlî, s. 940; Vakayi-i Sultan Bayezid ve Selim Han, v. 24b.

³² Matrakçı Nasuh, v. 41b- 43a; Hoca Sadeddin, IV, s. 25-27; Uzunçarşılı, II, s. 240; Tansel, s. 277.

³³ Matrakçı Nasuh, v. 43a-43b; Hoca Sadeddin, IV, s. 28.

soğumasına neden olmuştu. Osmanlı Devleti'nin eskiden olduğu gibi başarılı seferlere çıkmasının Şehzade Selim'in tahta geçmesine bağlı olduğunu düşünen asker Selim'den yana tavır belirledi. Ancak yeniçeriler Şehzade Selim'e merkeze uzak bu sancaklardan birinin teklif edildiğini duyduklarında vezirlerin bir hileye başvurduklarını anlamışlardı.

Devlet erkânının aldığı bu kararı Şehzade Selim'e iletmek üzere Mevlana Nureddin padişahın huzuruna davet olundu. Sultan Bayezid kendisine: “*Varıp oğluma benden selam söyle, sözümü dinleyip kararlaştırılan bu sancaklardan birini tercih etsin*” dedi ve Şehzade Selim'e hediye olarak gulam, at ve birkaç kese altın ile birlikte bir ahitname gönderdi. Ahitnamede Sultan Bayezid kendisinin sağlığında oğullarından hiç birisine taht ve tacı bırakmayacağını ifade ediyordu³⁴. Sultan Bayezid'in bu teklifini, hediyeleri ve ahitnameyi Şehzade Selim'e iletmek üzere yola koyulan Mevlana Nureddin, Şehzade Selim'in huzuruna vardı. Şehzade Selim, padişahın bu emrine uyararak Semendire Sancağı'nı tercih ettiğini söyledi³⁵. Şehzade Selim'in bu uyumlu yaklaşımı padişah ile Selim arasında sancak meselesinin suhuletle halledilmesi için büyük çaba sarf eden ve bu konuda bütün samimiyetini ortaya koyan Mevlana Nureddin'i de çok sevindirdi. Nureddin Sarıgörez'in her iki tarafa karşı iyi niyeti ve üstün diplomatik zekâsı sayesinde baba-oğul barıştırıldı. Şehzade Selim'e kanunlara aykırı olmasına rağmen Semendire Sancağı verildiği gibi Macarlar üzerine sefer yapmasına da izin verildi ve padişahın sağlığında Şehzade Ahmed'i tahta geçirmeyeceğine dair söz alındı³⁶.

Şehzade Selim'e Semendire sancağının verilmesi ve Şehzade Ahmed'in tahta geçirilmeyeceğine dair verilen sözler onu Edirne'den uzaklaştırmak ve Ahmed'in Ali Paşa ile birlikte İstanbul'a gelinceye kadar kendisini oyalamak maksadıyla vezirlerin ortaya koyduğu bir oyundu. Ancak bunun farkına varan Selim, Semendire Sancağı'na gitmekte ağır davranıp Eski Zağra'da Rumeli beylerini ve askerlerini Macaristan'a sefer yapacağı gerekçesiyle yanına çağırdı. Böylece Rumeli beyleri, tımarlı sipahiler ve akıncılar Eski Zağra'da toplandılar³⁷.

Şehzade Selim, Eski Zağra'da bulunduğu sırada Şahkulu ve adamlarının Karagöz Paşa'nın ordusuna ani bir baskın yaparak Karagöz Paşa'yı ve çok sayıda askerini şehit ettikleri, birçok kasaba ve köyü yağmaladıkları haberini aldı. Bu haberler üzerine Şehzade Selim'in yanında bulunan Rumeli beyleri Selim'e, Anadolu böyle karışık bir durumda iken Semendire'ye gitmesinin uygun olmayacağını söylediler. Bu durumu bahane eden Şehzade Selim Eski Zağra'da kalarak İstanbul'da meydana gelecek muhtemel gelişmeleri beklemeye başladı.

³⁴ Vakayi-i Sultan Bayezid ve Selim Han, v. 25a.

³⁵ Matrakçı Nasuh, v. 44b; Hoca Sadeddin, IV, s. 29; Münecçimbaşı Ahmed Dede, Münecçimbaşı Tarihi (çev. İsmail Erünsal), II, Tercüman 1001 Temel Eser, Nu: 37, s. 425; Tansel, s. 279.

³⁶ Uluçay, s. 86.

³⁷ Uluçay, s. 86-87.

Saltanat merkezinden sancağına gitmesi konusunda emirler gelmesine rağmen, Anadolu'daki bu karışıklık bertaraf edilmeden bir tarafa gitmesinin mümkün olmadığını söyledi³⁸.

Sultan Bayezid İstanbul'a doğru yol alırken Şehzade Selim Eski Zağra'dan Edirne'ye geldi. Bu arada Şehzade Selim'in İstanbul'daki taraftarları, padişahın hastalığı nedeniyle kararsız bir durumda olduğunu bu nedenle kim nereye yönlendirirse o tarafa meyleder olduğunu, bu cümleden olarak daha önce Selimle yaptığı anlaşmayı unutup müfsitlerin sözüyle hareket ederek Şehzade Ahmed'i getirip tahta oturtalım demeye başladığını müşahede ettiler. Bundan haberdar olan Şehzade Selim askeriyle İstanbul'a hareket etti³⁹.

Bu sırada Edirne'den İstanbul'a gitmekte olan babasına Çorlu civarında Uğraş denilen yerde yetişti. Şehzade Selim babasıyla ülkenin içinde bulunduğu durumu görüşmek üzere geldiğini söylemesine karşılık Şehzade Ahmed'e taraftarlığı ile bilinen Veziriazam Ali Paşa padişahın arabasına yanaşıp Şehzade Selim'in askerinin bulunduğu taraftaki örtüyü kaldırarak: "*Babasını ziyarete böyle tertipli ve teçhizatlı orduyla mı gelinir?*" diyerek Sultan Bayezid'in kalbine şüphe düşürdü. Diğer devlet erkânı padişahı Şehzade Selimle savaşmaya ikna etmeye çalışıyordu⁴⁰. Sultan Bayezid'in savaşın başlamasını emretmesi üzerine 40 bin civarındaki asker Şehzade Selim'in üzerine saldırmasıyla savaş başladı. Babasından sıcak bir karşılama bekleyen Şehzade Selim tam tersine ani ve sert bir muamele ile karşılaşınca büyük bir şaşkınlık yaşadı. Fakat bunun devlet erkânının babasını tahrik etmesi sonucunda olduğunu anladı. Kendi askerinden hiç kimsenin kılıcının kabzasına dahi el sürmelerine izin vermedi. Neye uğradığını anlamayan Şehzade Selim ve askeri perişan oldu, beylerin her biri bir tarafa dağıldı. Şehzade Selim içine düştüğü ateş çemberinden kurtulmak için çok çabaladı. Nihayet Karabulut adındaki atına binip birkaç adamıyla birlikte Ahyolu tarafına gitti⁴¹. Böylece toplanan 3 bin kişilik taraftarıyla Ahyolu'da bekleyen gemilerine binip 3 Ağustos 1511'de Kefe'ye gitti⁴².

2. Sultan II. Bayezid'in Hastalığı ve Taht Üzerinde Çıkan Tartışmalar

Sultan Bayezid, yakalandığı müzmin hastalık sebebiyle devlet işleriyle ilgilenmez olmuş, bu yüzden işleri vezirlere bırakmıştı. Vezirler ise devletin güvenliği ve halkın huzurunu temin etmekten ziyade kendi menfaatleri doğrultusunda hareket ediyorlardı. Bu arada Safevî Devleti hükümdarı Şah

³⁸ Vakayi-i Sultan Bayezid ve Selim Han, v. 26a.

³⁹ Vakayi-i Sultan Bayezid ve Selim Han, v. 25b-26a.

⁴⁰ Vakayi-i Sultan Bayezid ve Selim Han, v. 26a.

⁴¹ Celalzade Mustafa, s. 87; Vakayi-i Sultan Bayezid ve Selim Han, v. 26b.

⁴² Vakayi-i Sultan Bayezid ve Selim Han, v. 26a; Müneccimbaşı, II, s. 427; Celalzade Mustafa, s. 87; Uluçay, s. 87-88.

İsmail'in daî ve halifeleri Osmanlı ülkesinde halkı kendi yanlarına çekebilmek için Şah İsmail lehinde ve Osmanlı aleyhindeki propagandalarını sürdürüyorlardı. Gerek Osmanlı devlet yönetiminde meydana gelen boşluk gerekse Safevî Devleti'nin Osmanlı topraklarındaki yoğun faaliyeti Anadolu'yu baştan başa ayrılıkçı hareketlerin alanı hâline getirmişti. Bu bağlamda Antalya'da kendi halinde ibadet ve duayla meşgul görüntüsü altında birçok taraftar toplayan Şah İsmail'in Osmanlıdaki en önemli adamı Şahkulu da Osmanlı Devleti'ndeki bu yönetim boşluğundan faydalanmak isteyerek devlete başkaldırdı.

Sultan II. Bayezid hastalığı nedeniyle devlet yönetiminde aksamaların olduğunu, kendisinin ülkenin sorunlarıyla ilgilenemediğini bu nedenle de saltanatı bırakması gerektiğini düşünüyordu⁴³.

Vaziyeti yakından takip eden şehzadelerin her biri babalarının yönetimden çekilmesi hâlinde tahta geçmek için harekete geçmeyi planlamışlardı. Tabiatıyla her şehzade Türk devlet geleneğindeki “*devlet hanedan üyelerinin ortak malıdır*” ilkesinden ve Fatih Kanunnamesi'ndeki “*evlâd ü emcâdımdan her kimesneye saltanat müyesser ola ...*” maddesinden hareketle taht üzerinde hak iddia ediyordu. Daha babaları saltanattan çekilmeden şehzadelerin bu şekilde başkente hareket etmelerinin nedeni Sultan II. Bayezid'i tahttan indirip yerine geçmek değildi. Bilindiği kadarıyla Osmanlı tarihinde böyle bir olaya da rastlanmamıştır. Buradaki durum; Sultan Bayezid'in tahtı bırakma niyetinin anlaşılması ve her şehzadenin saltanat üzerindeki hakkı nedeniyle haklı olarak diğer kardeşlerinden önce İstanbul'a varmak ve padişah tahttan çekildiğinde yerine geçmekti. Şehzade Korkud ve Şehzade Ahmed bu maksatla sancaklarını terk ederek başkente doğru yola çıkmışlardı. İki kardeşin bu durumu babalarını tahttan indirme harekâtı olarak görülüyorsa, Şehzade Selim'in İstanbul'a yönelmesinin de babasına karşı bir hareketmiş gibi görülmesi yerine, kardeşlerine karşı bir tedbir olarak değerlendirilmesi gerekmez mi? Zira Şehzade Korkud'un bu amaçla Antalya'dan Kütahya'ya; Şehzade Ahmed'in Amasya'dan Ankara'ya gelmesi Şehzade Selim'in de Kefe'den İstanbul'a yakın bir mevkide bulunmasını gerekli kılmıştır. Şayet Sultan Bayezid tahtı bırakacağını ifade veya ima etmeseydi şehzadelerin de babalarının sağlığında harekete geçmeleri beklenemezdi. Zira bundan önceki dönemlerde de padişahın ölümü hâlinde sancakta bulunan şehzadeye veya şehzadelere haber gönderilir, başkente erken gelen Osmanlı tahtına geçirdi.

3. Şehzade Ahmed'in Durumu

Şehzadeler arasında taht mücadelelerinin yoğunlaştığı 1511 yılı ortalarında Sultan II. Bayezid'in oğullarından Ahmed, Korkud ve Selim hayatta bulunuyordu.

⁴³ Matrakçı Nasuh, v. 78b; Şükrî-i Bitlisi, Selim-Nâme, (hzl. Mustafa Argunşah), Kayseri 1997, s. 95-97.

Şehzade Ahmed'in Amasya'ya atanmış olması, babasının ölümü hâlinde, İstanbul'a daha yakın olması hasebiyle tahta geçmesi için kendisine zahiren bir avantaj sağlıyordu. Şehzade Ahmed bunu düşünerek Şehzade Selim'in oğlu Süleyman'ın Bolu'ya atanmasına karşı çıkararak onun Kefe'ye atanmasını sağlamıştı.

Şehzade Ahmed'in ikinci avantajı babasının saltanatı kendisine bırakacağına dair verdiği sözüydü. Bu sözden devlet erkânı da haberdardı. Kimisi bu sırrı gizlerken kimisi açığa vurdu ve diğer şehzadelerin de bundan haberi oldu. Sultan Bayezid'in ilerleyen yaşı ile birlikte hastalığı da artıp saltanatı bırakma düşüncesi kendisinde yer etmeye başladığında elbette ki oğlu Ahmed'e verdiği sözün farkındaydı. Ancak Şehzade Ahmed'in Osmanlı tahtına geçmesi o anda devletin içinde bulunduğu karışıklık ve asayişsizlikten kurtarılacak ülkenin isyancılarından temizlenmesine bağlıydı. Sultan Bayezid bu düşüncesini vezirlerle paylaştığında Veziriazam Hadım Ali Paşa bu meselenin kolaylıkla halledileceğini söyleyerek memleketi bu bozgunculardan temizlemek suretiyle padişaha bir hizmette bulunacağını ifade etti⁴⁴. Ali Paşa Şahkulu İsyanı'nı bastırmak üzere dört bin bölük halkı ve dört bin yeniçeri ile 1511 yılı Haziran ayında Gelibolu'dan Anadolu yakasına geçti⁴⁵.

Şehzade Ahmed saltanat konusunu görüşmek için yanında bulunan üst düzey adamlarını topladı. Şehzade Ahmed onlara, kardeşi Korkut'un saltanatı elde etmek amacıyla devlet geleneğinin dışına çıkarak Mısır sultanından destek almak için oraya gittiğini ve Mısır'da kendisinin saltanata geçeceği konusunda birtakım teminatlar verildikten sonra tekrar Anadolu'ya döndüğünü, padişahın ise buna tepki göstereceği yerde onu hoş karşıladığını ifade etti. Kardeşi Selim'in ise oğlunun yanına gelmeyi bahane ederek Rumeli'ye geldiğini, padişahın ise ülkenin içinde bulunduğu durumdan haberdar olmadığını belirtti. Durumu bu şekilde ortaya koyduktan sonra Şehzade Ahmed, Anadolu askeriyle varıp kardeşi Korkud'u tedip ettikten sonra Rumeli'ye geçip padişah olmayı tasarladığını dile getirdiğinde toplantıda bulunan arkadaşları Şehzade Ahmed'in bu düşüncelerine katıldıklarını belirterek onu destekleyeceklerini ifade ettiler⁴⁶.

Bunun üzerine Şehzade Ahmed ertesi sabah yandaşlarıyla birlikte Ankara'ya gitti. İstanbul'a bir mektup göndererek, sancaklarını terk ederek İstanbul'a yönelen kardeşlerini eski sancaklarına döndürmek için onlar üzerine yürüyeceğini belirtti⁴⁷.

⁴⁴ Matrakçı Nasuh, v. 29a.

⁴⁵ Âlî, s. 928; Vakayi-i Sultan Bayezid ve Selim Han, v. 27b.

⁴⁶ Matrakçı Nasuh, v. 31a-31b; Tansel, s. 283.

⁴⁷ Matrakçı Nasuh, v. 32a; Hoca Sadeddin, IV, 52; Tansel, s.284; Emecen, s. 60.

Sultan II. Bayezid oğlu Ahmed'in kendisinden izinsiz bu tür hareketlere kalkışmasına son derece incindi ve bundan huzursuz oldu. Hemen Şehzade Ahmed'e bir ferman yazarak, kendi sancağına dönmesini emretti. Zira bulunduğu Amasya bölgesinin ekserisi Kızılbaş Türkmenlerden oluşmaktaydı. Buradan ayrılması durumunda çıkacak isyanların bastırılmasının zor olacağı bildiriliyordu⁴⁸.

Ankara'da bulunan Şehzade Ahmed padişah'tan gelen hükmü okuduğunda tekrar bir mektup yazarak Kızılbaş tehlikesi ortaya çıkmışken sancağına dönmesinin uygun olmayacağını belirterek, Şahkulu eşkiyasının ortadan kaldırılmasında görev almak istediğini padişaha bildirdi.

Sultan Bayezid, Ahmed'in Şahkulu üzerine gitme isteğini memnuniyetle karşılayarak talip olduğu bu görevi kendisine verdiğini bildirdi. Bununla Şehzade Ahmed'e ülkenin huzur ve güvenliğini sağlamadaki gayretini ortaya koyma ve saltanata geçirmeyi düşündüğü şehzadesine liyakatini ispat etme yolunda bir fırsat vermişti. Eşkiyanın tenkilinde başarılı olması hâlinde halkın zihninde kendisiyle ilgili meydana gelen tereddütler giderilmiş ve Osmanlı tahtına geçmeyi hak etmiş olacaktı. Ancak eşkiyanın ortadan kaldırılması tecrübeli bir devlet adamı olan Veziriazam Ali Paşa'nın Şehzade Ahmed ile ortak hareket etmesi ve ona destek olmasına bağlıydı⁴⁹. Bu nedenle Sultan Bayezid Veziriazam Ali Paşa'ya da bir hüküm göndererek Şahkulu ile yapmakta olduğu savaşta oğlu Ahmed'le birlikte olması için gerekli hazırlıkları yapmasını emretti⁵⁰.

Sultan Bayezid bir taraftan Şehzade Ahmed'i asker ve erkâna kabul ettirmek amacıyla Şahkulu ile mücadeleye gönderirken diğer taraftan saltanat meselesini görüşmek üzere Rumeli beylerine fermanlar göndererek her beyin kendisine bağlı subaşı ve sipahilerle vakit kaybetmeden Edirne'de toplanmalarını istedi. Kimseyi kuşkulandırmamak için Rumeli beylerine: "*Sefer-i hümayun vardır gelip toplanınız*" diye hükümler yazıldı. Padişahın amacı onların onayını alarak daha önce Şehzade Ahmed'e verdiği söz gereğince onu veliaht ilan etmektir⁵¹.

Şehzade Ahmed, Şahkulu İsyanı'nı bastırmak üzere Veziriazam Ali Paşa ile Germiyan Vilayeti'ne tabi Altıntaş'ta buluştu. Ali Paşa tarafından büyük bir törenle karşılanan Şehzade Ahmed askere son derece cömert davrandı. Törenden sonra veziriazamı çadırına davet eden Ahmed üzerine aldığı isyanı bastırma işini istişare etmek yerine Ali Paşa ile padişahlığını konuştu⁵². Hâlbuki Şehzade Ahmed babasına eşkiyayı ortadan kaldırıp ülkedeki bu fitne yangınına söndüreceğine dair söz vermişti. Böylece kendini ispatlayıp devlet erkânının ve askerinin güvenini

⁴⁸ Matrakçı Nasuh, v. 32b; Hoca Sadeddin, IV, 52; Tansel, s. 284.

⁴⁹ Matrakçı Nasuh, v. 33a; Hoca Sadeddin, IV, s. 53.

⁵⁰ Vakayi-i Sultan Bayezid ve Selim Han, v. 27b; Matrakçı Nasuh, v. 33b; Hoca Sadeddin, IV, 54; Solakzade, I, 452; Uzunçarşılı, II, s. 237.

⁵¹ Matrakçı Nasuh, v. 33b; Hoca Saadeddin, IV, s. 54-55.

⁵² Vakayi-i Sultan Bayezid ve Selim Han, v. 27b.

kazandıktan sonra saltanat meselesini konuşacağı beklenirken daha herhangi bir varlık ortaya koymadan kendisinin hükümdarlığını ortaya atması onun için sonun başlangıcı olmuştur denilebilir.

Bu arada Şahkulu ve adamları Antalya'yı kuşatma altına almışlardı. Veziriazam Ali Paşa ile Şehzade Ahmed'in birlikte kendi üzerine geldiklerini haber alınca oradan ayrılıp Kızılkaya denilen sarp bir dağa sığındılar.

Ali Paşa, eşkıyanın sığındığı bu dağı muhasara altına almak için bir tarafın kuşatmasını Şehzade Ahmed'e, diğer bir tarafını Şehzade Şehinşah'ın lalası Haydar Bey'e verdi. Geri kalan tarafını ise kendi askeriyle kuşattı. Böylece otuz sekiz gün eşkıyayı bu şekilde kuşatma altında tuttular.

Şahkulu eşkıyası böylece dört bir taraftan sarılıp etkisiz hâle getirileceği sırada Şehzade Ahmed orada bulunan tımarlı sipahi ve yeniçerilerden kendisine biat etmelerini sağlama derdine düşmüştü. Saltanatın kesin olarak kendisine verildiğini, bu nedenle kendisine ilk önce biat edenlerin bol bol ihsanına mazhar olacağını askere söyleyerek tereddüt göstermemelerini ifade ettiğinde asker: *"Mademki padişahımız hayattadır o halde herhangi bir şehzadeye biat etmeyiz"* diyerek Şehzade Ahmed'in teklifini reddettiler⁵³.

Şehzade Ahmed askeri bu tartışmayla meşgul ederken eşkıya bundan yararlanarak Haydar Bey'in kuşattığı tarafa topluca yüklendiler. Haydar Bey'i katledip askerini dağıtarak Sivas tarafına kaçtılar.

Veziriazam Ali Paşa, eşkıyanın kaçtığından haberdar olduğunda hemen sipahi ve yeniçeriden oluşan bir birlik alarak eşkıyanın peşine düştü. Bir kısım askeri de Şehzade Ahmed'in yanında bıraktı. 1511 yılı yazında (Haziran-Temmuz) Gökhanı denilen mevkide eşkıyaya yetişti⁵⁴. Askerinin kendisine yetişmesini beklemeden öfkeyle eşkıyanın üzerine atılan Ali Paşa Şahkulu'nun adamları tarafından dört bir taraftan sarıldı. Yaklaşık bir saatlik çarpışmadan sonra Ali Paşa şehit edildi⁵⁵. Daha sonra Şahkulu da öldürüldü. Hayatta kalan Kızılbaşlar da kaçarak İran'a sığındılar.

Afyon'da bulunan Şehzade Ahmed, Ali Paşa'nın eşkıyayı bertaraf ettikten sonra kendisinin tahta geçmesi için gerekli tedbirleri alacağını beklerken onun şehadet haberiyle sarsıldı.

Veziriazam Ali Paşa'nın şehit düştüğü sıralarda Karaman valisi Şehzade Şehinşah da vefat etmişti. Ali Paşa'nın şehadeti ve askerinin perişan bir hâlde geri dönüşünün yanı sıra Şehzade Şehinşah'ın ölüm haberinin aynı anda İstanbul'a ulaşması zaten hasta ve çökmüş olan padişahı son derece üzmüş ve daha da

⁵³ Âlî, s. 929; Vakayi-i Sultan Bayezid ve Selim Han, v. 27b.

⁵⁴ Celalzade Mustafa, s. 80.

⁵⁵ Celalzade Mustafa, s. 82; Âlî, s. 930; Vakayi-i Sultan Bayezid ve Selim Han, v. 27b-28a.

kötüleşmesine sebep olmuştu. Bu durumda devleti daha fazla idare edemeyeceğini anlayan Sultan II. Bayezid tahtı bırakıp kendi köşesine çekileceğini söyledi⁵⁶.

Şehzade Ahmed Afyon'dan yeni Veziriazam Hersekzade Ahmed Paşa'ya bir mektup göndererek Şehzade Selim'e Semendire Sancağı'nın verilmesine büyük tepki gösterdi. Şehzade Selim'le çarpışmak için izin isteyen Ahmed, izin verilmediği takdirde kendisinin de isyan edeceğini bildirdi⁵⁷.

Bu arada padişahın zayıf durumunu fırsat bilen Şehzade Ahmed taraftarları, yanlarında bulunan Rumeli askerinden de yararlanarak Ahmed'in davet edilerek tahta çıkarılmasını ileri sürdüler. Ancak Veziriazam Hersekzade Ahmed Paşa ve bir kısım erkân bu görüşe karşı çıktılar. Bunlar Şehzade Selim'in Semendire'ye Şehzade Ahmed'in ise Amasya'ya dönmesini, Ahmed'in Amasya'ya gitmekte direnmesi hâlinde ise kendisine Karaman Sancağı'nın verilebileceğini ifade ettiler.

Saltanat işlerini daha fazla yürütemeyeceğini anlayan padişah devlet erkânından Şehzade Ahmed'in tahta geçirilmesi için gerekli hazırlıkların yapılmasını istemiştir⁵⁸. Bunun üzerine vezirler orada bulunan Rumeli beylerini padişahın huzuruna getirerek Şehzade Ahmed'in padişahlığı hakkında söz aldılar ve bu hususta kendilerine yemin ettirdiler⁵⁹. Bu sıralarda Şehzade Selim babası ile yaptığı muharebe sonucu yenilerek Kefe'ye kaçmıştı.

Bu arada Yenişehir'de bulunan Şehzade Ahmed babasının elini öpmek üzere İstanbul'a gelmekte ısrar ediyordu. Lalası Kasım Bey onun hiçbir şekilde ikna olmadığına, isyankâr bir durumda olduğuna dair İstanbul'a mektup gönderdi. Bunun üzerine Sultan II. Bayezid onu tahta çıkarmak için Rumeli beylerini yerlerine göndermedi. Padişahın Şehzade Ahmed'e karşı olan bu olumlu tavrını sezen vezirler derhâl Şehzade Ahmed'i İstanbul'a davet ettiler⁶⁰. Sultan II. Bayezid de el öptürmek bahanesiyle onun İstanbul'a gelmesine izin verdi. Nihayet Ahmed babasının müsaadesi üzerine İstanbul'a doğru yola çıktı ve Gebze'ye geldi.

Şehzade Ahmed'i tahta geçirmek üzere İstanbul'da hazırlıklara başlandı. Toplanan divanda Şehzade Ahmed el öpmek bahanesiyle padişahın huzuruna girdiğinde, Rumeli beyleri de “*sefer-i hümayun vardır*” diye içeri alınacak, onların da itaatleri sağlandıktan sonra Ahmed'e başkomutanlık verilerek Şehzade Selim'in üzerine gönderilecekti.

⁵⁶ Vakayi-i Sultan Bayezid ve Selim Han, v. 29a.

⁵⁷ Tansel, s. 286.

⁵⁸ Celalzade Mustafa, s. 85.

⁵⁹ Vakayi-i Sultan Bayezid ve Selim Han, v. 29a.

⁶⁰ Celalzade Mustafa, s. 88; Tansel, s. 287–288.

Gerekli hazırlıklar ve plânlar yapıldıktan sonra Gebze’de bulunan Şehzade Ahmed’e Defterdar Kasım Çelebi gönderilerek İstanbul’a davet edildi ve Ahmed hareket ederek Üsküdar’a geldi⁶¹.

Şehzade Ahmed daha önce padişahlık meselesini görüşmek ve işlerini takip etmek üzere lalası Yularkıstı Sinan Paşa’yı İstanbul’a göndermişti. Ancak Sinan Paşa’nın İstanbul’a gelişi yeniçeriler tarafından hoş karşılanmamıştı. Bununla birlikte Şehzade Ahmed taraftarlığı ile ün yapmış olan ikinci vezir Mustafa Paşa, Kadıasker Kadızade Abdurrahman Efendi, Emirülümera Hasan Paşa ve Nişancı Tacizâde Cafer Çelebi gibi şahıslar yeniçeriler ile Şehzade Selim’e taraftar olanların Şehzade Ahmed’in tahta geçmesine mani olamayacaklarını düşünüyorlardı. Söz konusu zevat bu sorunları müzakere ettikleri bir toplantıda yeniçeriler için: “*Köpek ağzında kemik tutar, kemik verelim.*” diyerek onları hafife almışlardı. Durumu büyük bir dikkatle takip eden yeniçeriler kendileri için sarf edilen bu aşağılayıcı sözleri duyduklarında son derece sinirlenerek adı geçen şahısların kapılarına: “*Bize iltifat etmeden Şehzade Ahmed’i getirirsiniz, bizim için köpek ağzında kemik tutar dersiniz. Biliniz ki biz bir köpek değil, erkek aslanız, bize gıda olarak kelle gerekir. Vallahilazîm hepinizin başını keseriz, bilmiş olun.*” tarzında ifadeler içeren kâğıtlar astılar⁶². Ancak Şehzade Ahmed taraftarları bu kâğıtların Şehzade Selim yandaşları tarafından astırıldığı yanılığısına düşerek, bu tehditlere aldırış etmeden Şehzade Ahmed’i karşılamak üzere gemileri hazırladılar.

Bunun üzerine Şehzade Ahmed’in Üsküdar’a geldiği 21 Eylül 1511 gününün gecesinde yeniçeriler bir toplantı yaptılar. Bu toplantıda Şahkulu üzerine yapılan seferde bulunmuş olan yeniçeriler de vardı. Şehzade Ahmed’i yakından görmüş ve tanımış olan bu insanlar onun hakkında bildiklerini toplantıda bulunanlara anlattıklarında Ahmed’in liyakatsizliği bir kere daha ortaya çıktı. Bunun üzerine oradakiler: “*Birkaç çapulcudan kaçan ne suretle saltanata layık olur?*” mealinde sözler söylediler⁶³. Ayrıca saltanatın namusunu muhafaza edemeyen bir şahsın devlet başkanlığına getirilmesine imkân olmadığını belirterek, Şehzade Selim’den başkasına tabi olmayacaklarını söyleyerek silahlandılar ve: “*Allah Allah Sultan Selim’in devletine ve düşmanlarının körlüğüne*” diye gülbank çekerek harekete geçtiler⁶⁴. Dört kola ayrılan yeniçeriler Veziriazam Hersekzade

⁶¹ Vakayi-i Sultan Bayezid ve Selim Han, v. 29a.

⁶² Uluçay, Sayı: 10, s.119-120; Tansel, s. 290; Emecen, s. 61.

⁶³ Yeniçeriler: “Şeytankulu uğraşında Sultan Ahmed, Ali Paşa’ya imdada cüret idemeyüp havfından eyaletine çekilüp gide ve ırz-ı saltanatı kayırmak kaydında olmayup terk-i nâmus ide, bâ-husus ol tâife-i ehl-i fesad kendü sancağına karîb bulunmuş iken min bad andan bir merdâne hareket sâdır ve dilirâne cünbüş zâhir olmaya. Bu makule ten-perver olan makam-ı hilâfete neden istihkak bulur ve padişahlığa ne hüner isbatı ile lâyıık olur. Serir-i saltanata sezâ-vâr Sultan Selim-i nâm-dârdır, biz andan gayrisini kabul itmezüz” diyerek ayaklandılar. bk. Vakayi-i Sultan Bayezid ve Selim Han, v. 29b-30a.

⁶⁴ Münecimbaşı, II, s. 434; Uluçay, s. 120; Tansel, s. 291.

Ahmed Paşa, Mirimiran Hasan Paşa, Mustafa Paşa, Kadıasker Müeyyedzade ve Nişancı Tacizade Cafer Çelebi'nin evlerini basarak eşyalarını yağmaladılar; fakat kendilerini ele geçiremediler⁶⁵. Ertesi sabah Bâb-ı Hümayun'a gelen yeniçeriler, ağaları vasıtasıyla padişaha bir mektup göndererek Müeyyedzade Abdurrahman Efendi, Hasan Paşa, Mustafa Paşa, Cafer Çelebi, Mirim Çelebi ve Ahî Çelebilerin şehirden çıkarılmalarını ve Şehzade Ahmed'in de nereden geldiyse oraya gitmesini istediler. Ayrıca isyan ettiklerinden kendilerinin af edilmelerini de talep ettiler. Sultan Bayezid bunlara karşı sert tedbirlere başvurmanın faydasız olduğunu anladı ve onların isteklerini kabul ederek Mustafa Paşa dışında diğerlerini görevlerinden uzaklaştırdı. İstanbul'da bulunan Şehzade Ahmed'in lalası Yularkıstı Sinan Paşa, isyancılar tarafından aranmaktaydı. Tam ele geçeceği bir sırada bir ata binerek sahile doğru süratle kaçtı ve oradaki bir gemiye binerek sahilinden uzaklaşmak suretiyle canını zor kurtardı. Bu arada Üsküdar'da kendisini alıp Osmanlı tahtına götürecek gemiyi beklerken lalasını karşısında görünce durumun farkına varan Şehzade Ahmed artık bu durumda tahta geçmesinin zor olması ve aynı zamanda Üsküdar'da beklemenin tehlikeli ve anlamsız bir hâl almasından dolayı Gebze'ye gitti. Burada birkaç gün kalan Şehzade Ahmed'in tahtı kaybetmekle ihtirası daha da arttı. Bununla birlikte Şehzade Ahmed yeniçerilerin kendisinden Şahkulu İsyanı'nın bastırılmasındaki kusurlu davranışları yüzünden nefret ettiklerini anladı. Anadolu'yu ele geçirdikten ve tedricen kul taifesinin gönlünü aldıktan sonra tahta geçeceğini umuyordu⁶⁶. Bu amaçla çarşnigir başısını İstanbul'a gönderdi. Kendisine Karaman Vilayeti'nin verilmesini aksi takdirde oraya saldıracağını ve dökülecek kandan sorumlu olmayacağını bildirdi. Karaman gibi bir vilayetin sefih bir oğlana⁶⁷ verilmiş olmasının doğru olmadığını belirten Şehzade Ahmed bu isteğini birkaç kez tekrarlamasına karşın Sultan II. Bayezid buna razı olmayarak isteğini reddetmiştir.

Şehzade Ahmed'in amacı Karaman Vilayeti'ni ele geçirerek Şehzade Mehmed'i kendisine tabi kıldıktan sonra bütün Anadolu'ya sahip olmaktı. Çevresinde bulunan adamlarının tahriklerine kapılan Ahmed, babasının rızasına muhalefet ediyordu. Amcası Ahmed'in üzerine geldiğini duyan Şehzade Mehmed durumu dedesi Sultan Bayezid'e bildirerek ne şekilde hareket etmesi gerektiğini sordu. Bu duruma canı çok sıkılan Sultan Bayezid, Mehmed'e kaleye kapanıp kesinlikle Şehzade Ahmed'e itaat etmemesini, saltanatın bu konuda gereğini yapacağını bildirildi⁶⁸. Bunun üzerine bir süre Konya'yı savunan Şehzade Mehmed çaresiz Şehzade Ahmed'e teslim oldu. Bunu duyan kapıkulları durumdan son derece rahatsız oldular. Padişahın emriyle Şehzade Mehmed'e verilmiş olan

⁶⁵ Vakayi-i Sultan Bayezid ve Selim Han, v. 29b; Münecimbaşı, II, s. 434; Uluçay, s. 120.

⁶⁶ Vakayi-i Sultan Bayezid ve Selim Han, v. 29b; Emecen, s. 61-62.

⁶⁷ Karaman Vilayeti'nde bu tarihlerde Şehzade Şehinşah'ın oğlu Mehmed valilik yapıyordu. bk. Vakayi-i Sultan Bayezid ve Selim Han, v. 29b.

⁶⁸ Vakayi-i Sultan Bayezid ve Selim Han, v. 29b-30a.

sancağın yönetimine mani olmanın açıkça padişaha ve dolayısıyla devlete isyan⁶⁹ olduğunu ifade ettiler.

4. Şehzade Korkud'un Durumu

Antalya'da bulunan Şehzade Korkud kardeşlerinin İstanbul'a doğru harekete geçtiklerini haber aldığıında o da bir kısım adamlarıyla Antalya'dan 1511 yılı başlarında Saruhan'a hareket etti. Şehzade Korkud'un geceleyin alelacele yola çıkmasını o yöredeki Kızılbaş eşkıyası Sultan Bayezid'in öldüğüne yorumlayıp, saltanatta meydana gelebilecek boşluktan faydalanıp isyana başladılar. Bu cümleden olarak Şehzade Korkud'un hazinesine ve mallarına saldırdılar⁷⁰.

Yeniçerilerin Şehzade Ahmed'in saltanatı ele geçirmek için gösterdiği faaliyetlere karşın, İstanbul'da ortaya koydukları eylemler sonucunda Sultan Bayezid Şehzade Selim'i İstanbul'a çağırarak ve saltanatı ona bırakmak istedi. Bu duruma engel olmak isteyen bazı devlet adamları Şehzade Korkud'a bir mektup yazarak onu İstanbul'a gelip tahta geçmesi için teşvik ettiler. Söz konusu şahıslar Şehzade Korkud'a padişahın Şehzade Ahmed'den tamamen yüz çevirdiğini ve saltanat işinin Şehzade Selim'e bırakıldığını bildirmişlerdir. Bunların niyeti bir tertiple, zora ve silaha başvurmada Şehzade Korkud'u tahta geçirmektir. Şehzade Korkud mektubu alınca İstanbul'a hareket ederek Mihaliç'ten üç gemiyle birlikte 30 Mart 1512'de Kumkapı'ya geldi⁷¹. Şehzade Korkud ilk önce yeniçerilerin gönlünü kazanıp kendi tarafına çekmek için onlara misafir olup özel mekânları olan mescide geldi. Kendisine padişahın ruhsat ve izni olmadan neden İstanbul'a geldiği sorulduğunda ise Şehzade Korkud gerçeği gizleyerek Şehzade Ahmed'in Anadolu'yu istila etmeye başladığını, kendisinin de Ahmed'in saldırısına maruz kalacağını düşünerek İstanbul'a geldiğini ifade etti⁷².

Şehzade Korkud dedesi Sultan Mehmed Han vefat ettiğinde babası Sultan Bayezid Amasya'dan gelinceye kadar saltanata vekâlet ettiği⁷³ sırada yeniçerilere terakki ve bahşişler verdiğinden kendisine yardım edeceklerini ümit ederek, geçmişteki bu hukuktan dolayı saltanata geçmesine rıza göstereceklerini düşünüyordu.

Yeniçeri taifesi Şehzade Korkud'a ikramda kusur etmediler. Ancak Şehzade Selim sevgisi yeniçerilerin gönlünde yer etmişti. Bu nedenle Şehzade Korkud'un saltanata geçmesine sıcak bakmadıklarını ifade ederek onu teselli

⁶⁹ Matrakçı Nasuh, v. 77b-78a.

⁷⁰ Kemal Paşazade, s. 42; Vakayi-i Sultan Bayezid ve Selim Han, v. 25a.

⁷¹ Emecen, s. 64.

⁷² Celalzade Mustafa, s. 93; Vakayi-i Sultan Bayezid ve Selim Han, v. 30b.

⁷³ M.C. Şehabeddin, Tekindağ, "Bayezid'in Ölümü Meselesi" İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi, Sayı: 24, İstanbul 1970, s. 89-90.

ettikten sonra Sultan Bayezid'in yanına götürdüler⁷⁴. Şehzade Korkud'un Sultan Bayezid'den böyle habersiz gelmesi padişahı son derece üzdü. Ancak Korkud, Şehzade Selim'in büyük bir rağbetle saltanata davet edildiğini ve onun da İstanbul'a doğru yola çıktığını öğrendiğinde birtakım şahısların çıkarları için kendisini felakete sürüklediğini anladı. Saltanat sevdasından vazgeçerek kalkıştığı bu hareketten pişmanlık duydu⁷⁵. Böylece Şehzade Selim karşıtı olan devlet erkânının kendisini düşürdüğü bu oyundan kurtulmayı başardı.

5. Sultan Bayezid'in Kanaatinin Şehzade Selim'den Yana Değişmesi

Şehzade Ahmed, padişahın emrine karşı gelip yeğeni Şehzade Mehmed üzerine yürüdüğü sırada Karahisar ve Niksar taraflarında da Nur Ali adında bir Kızılbaş yirmi bin adamıyla Amasya'ya saldırdı. Şehzade Ahmed'in Şahkulu olayında olduğu gibi Nur Ali'ye karşı bir başarı gösterememesi Sultan Bayezid'in kendisinden soğumasına ve saltanata ona bırakma fikrinden vazgeçmesine yol açmıştır⁷⁶.

Sultan II. Bayezid, önceleri Şehzade Ahmed'e saltanat konusunda meyletmişken, Ahmed'in Şahkulu İsyanı'nın bastırılması görevindeki başarısızlığı ve bu savaşın tam ortasında askerden biat isteyerek bencilce davranması, buna mukabil Şehzade Selim'in liyakatli olduğunu anlaması üzerine tahtı Selim'e verme düşüncesi kendisinde yer etmeye başladı. Bu nedenle Sultan Bayezid, Şehzade Selim'in başa geçmesiyle hem devletin güçleneceğine hem de halkın huzur içinde yaşayacağına inanmaya başlamıştı. Vezirler de Sultan Bayezid'in bu niyetinde samimi olduğunu gördüklerinden artık bu noktadan sonra padişahın Şehzade Selim hakkındaki olumlu düşüncelerine karşı çıkamadılar⁷⁷. Bunun üzerine Kefe'de bulunan Şehzade Selim'e elçi gönderilerek saltanata davet edildi⁷⁸. Selim Padişahın tahta davet haberini aldığı Kefe'den hareket etti⁷⁹. Akkırman ve Kili yoluyla İstanbul'a doğru yola çıktı⁸⁰. İstanbul'a bir konak mesafeye geldiğinde devlet erkânı, asker ve halktan oluşan büyük bir kalabalık tarafından karşılandı. Şehzade Selim'in Küçükçekmece'de babasının emirleri doğrultusunda devlet erkânı tarafından büyük bir hüsn-i kabul ile karşılandığını gören Şehzade Korkud da

⁷⁴ Vakayi-i Sultan Bayezid ve Selim Han, v. 30b-31a.

⁷⁵ Matrakçı Nasuh, v. 81a-81b; Hoca Sadeddin, IV, s. 89.

⁷⁶ Vakayi-i Sultan Bayezid ve Selim Han, v. 30a.

⁷⁷ Matrakçı Nasuh, v. 79a.

⁷⁸ Vakayi-i Sultan Bayezid ve Selim Han, v. 30b.

⁷⁹ Matrakçı Nasuh, Şehzade Selim'in saltanata davet haberini aldığı Kefe'den İstanbul'a hareketini, Hz. Yusuf kıssasında anlatıldığı üzere, Hz. Yusuf'un Mısır'dan babası Hz. Yakub'un bulunduğu Kenan-ili'ne gömleğini gönderip Yusuf'un gömleğindeki kokunun Hz. Yakub'un gözlerine ışık verdiği (Ahmet Cevdet, *Kıssa-ı Enbiya*, I (hzl. Mahir İz, Ankara 2000, s. 7-16.) gibi Selim'in İstanbul'a yönelmesinin babası Bayezid'e aynı şekilde hayat verdiği ve onu ferahlattığı şeklinde ilginç bir benzetmede bulunur. bk. v. 81a-82a.

⁸⁰ Vakayi-i Sultan Bayezid ve Selim Han, v. 30b.

Şehzade Selim'i İstanbul'a girmeden karşıladı ve at üstünde selamlaştılar⁸¹. Şehzade Selim tahta oturduktan ve biat merasimi tamamlandıktan sonra Şehzade Korkud'a eski sancağı olan Manisa'ya ek olarak Midilli Sancağı'nı da verdi⁸². Daha sonra Şehzade Selim ile vedalaşarak Manisa'ya gitti⁸³.

6. Şehzade Selim'in Tahta Çıkışı ve II. Bayezid'in Ölümü

Şehzade Selim İstanbul'a girerek Yenibahçe'ye⁸⁴ geldi. Yenibahçe'de bir kaç gün dinlendikten⁸⁵ sonra burada bulunan Rumeli ayarıyla durumu değerlendirdi. Rumeli beyleri kendisinin saltanata geçmesini aksi takdirde memleketin durumunun kötüye gideceğini bildirdiler⁸⁶. Şehzade Selim Yenibahçe'de beklerken Sultan Bayezid kendisini davet etti. Bunun üzerine Şehzade Selim saraya gelip babasının elini öperek tazimde bulundu. Sultan Bayezid de oğlunu gayet şefkatle karşıladı. Tahtı Şehzade Selim'e bırakarak ona bazı nasihatlerde bulundu⁸⁷. Böylece Yavuz Sultan Selim 24 Nisan 1512 tarihinde dokuzuncu Osmanlı padişahı olarak tahta oturdu⁸⁸.

Sultan Selim, tahta geçtikten sonra Sultan Bayezid Dimetoka'ya gitmek istediğini bildirdi. Sultan Selim Dimetoka'yı mülk olarak verdi. Sultan Bayezid'in talebi üzerine eski dostu olan Rumeli Beylerbeyi Yunus Paşa ve eski defterdarı Kasım Paşa'yı hizmetine verdi. Hazineden gerekli tahsisat⁸⁹ verildikten sonra Sultan Bayezid ve maiyeti Dimetoka'ya gitmek üzere İstanbul'dan ayrıldı⁹⁰. Sultan Selim babasının bindiği arabanın sağ tarafında yaya olarak yürüdü. Edirnekapı'dan çıkıncaya kadar ona eşlik etti. Orada Sultan Bayezid arabayı durdurup Sultan Selim'e saraya dönmesini söyledi. Bunun üzerine Sultan Selim babasından kendisine dua etmesini istedi. Sultan Bayezid ellerini semaya kaldırarak Selim için dua ettikten sonra baba-oğul duygusal bir şekilde birbirinden ayrıldılar. Sultan Bayezid Edirne'den ayrılıp Söğütlü⁹¹ denilen mevkie vardığında rahatsızlığı iyice arttı ve 26 Mayıs 1512 tarihinde burada vefat etti⁹². Sultan Selim babasının ölüm haberini aldığı anda çok üzüldü. Cenazesi İstanbul'a getirilerek Fatih Camii'nde

⁸¹ Matrakçı Nasuh, v. 83a; Tansel, s. 299.

⁸² Vakayi-i Sultan Bayezid ve Selim Han v. 32a.

⁸³ Şükrî-i Bitlisi, s. 103.

⁸⁴ Celalzade Mustafa, s. 97; Vakayi-i Sultan Bayezid ve Selim Han v. 31a; Şükrî-i Bitlisi, Yenibahçe yerine Yenibağ (s. 103) tabirini kullanmaktadır.

⁸⁵ Vakayi-i Sultan Bayezid ve Selim Han v. 31a.

⁸⁶ Şükrî-i Bitlisi, s. 103-104.

⁸⁷ Kemal Paşazade, s. 63-64; Şükrî-i Bitlisi, s. 105; Vakayi-i Sultan Bayezid ve Selim Han, v. 31b.

⁸⁸ Kemal Paşazade, s. 64.

⁸⁹ Celalzade Mustafa, Sultan Bayezid'e yıllık 800 bin akçe (s. 99) tahsis edildiğini belirtmektedir.

⁹⁰ Vakayi-i Sultan Bayezid ve Selim Han, v. 32b.

⁹¹ Celalzade Mustafa, Sultan Bayezid'in Söğütlüdere (s. 100) denilen yerde vefat ettiğini kaydetmektedir.

⁹² Celalzade Mustafa, Sultan Bayezid'in ölüm tarihini 2 Haziran 1512 (s. 100) olarak vermektedir.

cenaze namazı kılındıktan sonra kendi yaptırdığı Bayezid Camii'indeki türbesine defnedildi⁹³.

Sonuç

Türk devlet anlayışına göre devlet başkanının ölümünden sonra hanedanın erkek evlatları arasında meydana gelen taht mücadelesini kazanan başa geçerdi. Orta Asya Türk devletlerinden itibaren bütün Türk devletlerinde var olan bu geleneğin Osmanlı Devleti'nde de aynen uygulandığı görülmektedir.

Sultan II. Bayezid saltanatının son yıllarında yaşlılığı ve hastalığının artması nedeniyle devlet yönetimini büyük oranda Ali Paşa ve Mustafa Paşa gibi vezirlere bırakmıştı. Bu durum zamanla devlet yönetiminde boşluk meydana getirmiştir. Bundan yararlanmak isteyen Şahkulu eşkıyası Anadolu'da isyan başlatmış köyleri yakıp yıkarak devleti tehdit eder hâle gelmiştir. Söz konusu eşkıya ile mücadelede Anadolu Beylerbeyi Karagöz Ahmed Paşa ve daha sonra Veziriazam Ali Paşa şehit edilmiş, birçok asker hayatını kaybetmiştir. Osmanlı tarihinde meydana gelen isyanlarda belki de hiç bu kadar üst düzeyde kayıp verilmemiştir. Eşkıyanın bu kadar pervasız saldırıları devlet yönetimindeki zafiyetin bir göstergesiydi. Ülkedeki bu kargaşanın yanı sıra Veziriazam Ali Paşa ile Şehzade Şehinşah'ın ölümleri Sultan II. Bayezid'i büsbütün sarsmıştı. Devletin iyi yönetilmediğinin, halkın ızdırap ve korku içinde olduğunun farkında olan yaşlı ve hasta padişah saltanattan kendi isteği ile çekilmeye karar vermiştir.

Sultan II. Bayezid'in oğullarını sancağa gönderirken, Şehzade Ahmed'i saltanat merkezi İstanbul'a en yakın sancak olan Amasya'ya ataması kendisinden sonra saltanata oğlu Ahmed'in geçmesini istediğinin bir göstergesi olabilir. Aynı şekilde saltanattan çekilmeyi düşündüğünde de Şehzade Ahmed'i tercih ettiği anlaşılmaktadır. Ancak padişahın Şehzade Ahmed'i kendisinden sonra saltanata geçirme çabalarına karşılık, Şehzade Ahmed'in Şahkulu İsyanı'nın bastırılması görevini üstlendiği hâlde, eşkıyanın kuşatılması sırasında onları bertaraf etmesi gerekirken, askerden biat istemesi saltanata geçmede belirleyici rolü olan askerın nezdinde itibarını yok etmiş, bu andan itibaren asker kendisinden yüz çevirmiştir. Aynı zamanda Şehzade Ahmed'in, eşkıya takibinde gayret göstermemesi ve bencilce davranması sonucunda Veziriazam Ali Paşa'nın eşkıya tarafından şehit edilmesi Ahmed'e olan güveni azaltmış ve bu noktadan itibaren kendisinin tahta geçmesini zora sokmuştur. Buna karşılık Şehzade Selim'in Trabzon'da bulunduğu dönemde gerek İran'a gerekse Gürcistan'a akınlarda bulunması onun asker ve kamuoyunda itibarının yükselmesine neden olmuştur.

⁹³ Şükr-i Bitlisi, s. 107–108; Vakayi-i Sultan Bayezid ve Selim Han, v. 33a.

Şehzade Ahmed'in yandaşı olan devlet adamlarının hoşuna gitmese de Şehzade Ahmed ile Şehzade Selim arasındaki taht rekabeti sürecinde meydana gelen olaylar ve bu olayların sonucunda Ahmed'in beceriksizliği, bencilliği ve liyakatsizliğine karşılık Şehzade Selim'in metanet ve liyakati padişah tarafından da müşahede edilmiş ve yeniçerilerin de Selim'in saltanata geçmesi için diretmeleri sonucunda Sultan Bayezid Şehzade Selim'i saltanata davet ederek törenle tahtı kendisine devretmiştir.

KAYNAKÇA

1. Kaynak Eserler

- Ahmet Cevdet, *Kıyas-ı Enbiya*, I (hzl. Mahir İz), Ankara 2000.
- Celalzade Mustafa, *Selimnâme*, (hzl. Ahmet Uğur-Mustafa Çuhadar) Ankara 1990.
- Gelibolulu Mustafa Âlî Efendi, *Kitabü't-Târih-i Kühü'l-Ahbâr* (hzl. Ahmet Uğur-Mustafa Çuhadar-Ahmet Gül-İbrahim Hakkı Çuhadar), I/II, Kayseri 1997.
- Hoca Sadeddin, Tacü't-*Tevârih* (hzl. İsmet Parmaksızoğlu), IV, Ankara 1992.
- Kânûnname-i Âl-i Osman* (hzl. Abdulkadir Özcan), İstanbul 2003.
- Kemal Paşazade, *Tevârih-i Âl-i Osman, IX. Defter*, (nşr. Ahmet Uğur), Berlin 1985.
- Matrakçı Nasuh, *Tarih-i Sultan Bayezid ve Sultan Selim Han*, British Museum, Add. 23586.
- Müneccimbaşı Ahmed Dede, *Müneccimbaşı Tarihi* (çev. İsmail Erünsal), II, Tercüman 1001 Temel Eser, Nu: 37.
- Peçevî İbrahim Efendi, *Peçevî Tarihi*, II, (hzl. Bekir Sıtkı Baykal), Ankara 1992.
- Solak-Zâde, Mehmed Hemdemî, *Solak-Zâde Tarihi* (hzl. Vahid Çabuk), II, Ankara 1989.
- Şükrî-i Bitlisi, *Selîm-Nâme*, (hzl. Mustafa Argunşah), Kayseri 1997.
- Vakayi-i Sultan Bayezid ve Selim Han*, Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Emanet Hazinesi, Nu. 1416.

2. Araştırma ve İncelemeler

- Devellioğlu, Ferit, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*, Ankara 1990.
- Emecen, Feridun M., *Yavuz Sultan Selim*, İstanbul 2011.

- İpşirli, Mehmet, “*Sarıgörez Nûreddin Efendi*”, DİA, XXXVI, İstanbul 2009, s.151–152.
- Tansel, Selahattin, *Sultan II. Bayezit'in Siyasî Hayatı*, İstanbul 1966.
- Tekindağ, Şehabettin, "Bâyezid II.'in Tahta Çıkışı Sırasında İstanbul'da Vukua Gelen Hadiseler Üzerine Notlar", *İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi*, Sayı:14, İstanbul 1959, s. 85-96.
- Tekindağ, M. C. Şehabeddin, “Bayezid’in Ölümü Meselesi” *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi*, Sayı: 24, İstanbul 1970, s. 1–16.
- Türk Dil Kurumu Yazım Kılavuzu*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2005.
- Uluçay, Çağatay, “Yavuz Sultan Selim Nasıl Padişah Oldu”, *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi*, Sayı: 9/10, İstanbul 1954, s. 53–90/117–142.
- Uzunçarşılı, İsmail Hakkı, “Bayezid II” *İA*, II, s. 392–398, İstanbul 1993.
- Uzunçarşılı, İsmail Hakkı, *Osmanlı Devleti'nin Saray Teşkilâtı*, Ankara 1988.
- Uzunçarşılı, İsmail Hakkı, *Osmanlı Tarihi*, II, Ankara 1988.